

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за академичната длъжност *доцент*
по професионално направление

1.3. Методика на обучението по ... (български език и литература в началния етап на образованието),
обявен от Факултета по педагогика при СУ „Св. Климент Охридски“
в ДВ, бр. 56 от 30. 06. 2023 г.

Автор на становището: доц. дфн Огняна Георгиева-Тенева – НБУ,
член на научното жури по конкурса, назначено
със заповед РД 38-453 / 19. 07. 2023 г.
на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

Кандидат: доц. д-р Мая Сотирова Сотирова –
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Факултет по педагогика

Данни за конкурса

В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Мая Сотирова Сотирова. По процедурата няма нарушения. Представените документи отговарят на ЗРАСРБ.

Научноизследователска дейност

Мая Сотирова има общо 76 публикации, като в конкурса участва с 22 от тях – една монография, 10 статии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, и 11 статии в нереперирани списания с научно рецензиране.

В целостта си публикациите на Мая Сотирова дават израз на задълбочена и целенасочена научноизследователска работа. В тях се оглежда умението на кандидатката да открива значими теми и да ги разработва с професионална компетентност.

Хабилитационният труд на Мая Сотирова – „Персонализирано обучение по български език в началния етап на основната образователна степен“, намира своите убедителни основания в съвременната трансформация на образователната среда под влияние на информационния бум и високите технологии, както и в необходимостта ученикът да стане още по-активен субект на образователното взаимодействие. Овладяването на езикови компетентности в началната училищна възраст е разгледано като фундамент на персонализираното

обучение – от тази безспорна обща позиция изследването тръгва към фактическите институционални предпоставки за персонализиране на обучението, като демонстрира детайлно познаване и включва пунктуално позоваване на действащите нормативни документи у нас и на важни европейски директиви в сферата на образованието. Мотивацията, с която е избрана изследователската тема, се опира и на три актуални подхода в съвременното образование – на компетентностния, на личностно ориентирания и на ценностно ориентирания. Аргументи за изследователския си избор Мая Сотирова намира и в трудове на авторитетни български и чуждестранни педагози и мислители на образованието. Представянето на персоналистичната педагогика в светлината на персоналистичната философия е допълнителен израз на стремежа към изчерпателно представяне на социокултурната детерминираност на избраната изследователска тема.

Внасяйки историзиращи елементи в труда си, Мая Сотирова представя индивидуализирането на обучението у нас преди около век като алтернатива на унифициращото хербартианство. Остава неясно обаче защо авторката смята, че решаващо тук е „влиянието на прогресивната руска педагогика“ (според приведения цитат от Йордан Колев) – още повече че на първо място като влиятелен български застъпник на индивидуализираното обучение тя сочи Петър Нойков, специализирал педагогика в Швейцария и Германия. Наред с тази логическа противоречивост въпрос буди и уплътняването на историкообразователната парадигма чрез позоваване само на сп. „Дом и училище“, без да се включат списанията „Философски преглед“ и „Училищен преглед“, където се публикуват множество статии с изключителна научна тяга към индивидуализираното обучение (от Димитър Михалчев, Димитър Кацаров, Христо Николов, Петко Цонев и др.). Анализът на съвременното интерпретиране на индивидуализираното обучение основателно се спира както на неговото безспорно приемане от научната общност, така и на дискуссионността в теоретичното му разглеждане.

Очаквано, трудът отделя страници за изясняване на ключовите си понятия *индивидуализация на обучението* (с акцент върху диференцираното обучение), *личностно ориентирано обучение*, *персонализация на обучението*. В старанието си да обхване съществуващото многообразие от разбираня Мая Сотирова сплита

сложна понятийна мрежа, като в някои случаи едно и също понятие се явява с различен съдържателен обем, понякога две различни понятия се припокриват частично и пр. (с. 46 – 60). Осъзнавайки невъзможността да се излезе от тази понятийна вавилония, кандидатката прави обобщение за наличното (и очевидно непреодолимо) „объркване на термините“ (с. 59). В тази част на труда същественото постижение е при представяне основните характеристики на персонализираното обучение – въпреки уговорката, че „персонализираното обучение е развиващо се понятие и все още в процес на теоретична концептуализация“ (с. 68). Налице е обаче едно терминологично смесване, което е било преодолимо, – определянето на персонализацията в обучението и като „метод“ (с. 61), и като „подход“ (с. 69, 81).

Достойнство на труда е представянето не само на положителните страни на персонализираното обучение, но и на рисковете и въпросите, които то носи, свързани с неговите цели, съдържание, организация, с оценяването и пр., т.е. тук е избегнато нездравословното встраиване в собствения изследователски предмет, което в научния дискурс се среща нередко.

В стремежа си към изчерпателност в постановъчната част на труда си Мая Сотирова засяга не само важни аспекти на персонализираното обучение, като занимания по интереси, допълнително обучение, изготвяне на индивидуални учебни планове и програми, но и някои добавъчни измерения – превенция на насилието, логопедични занимания и пр., което е довело до леко разфокусиране на основната изследователска задача и до обемно изравняване на теоретичния пролог и конкретната съсредоточеност върху обучението по български език в началната образователна степен.

Представяйки възможностите на конструктивизма в полето на персонализираното обучение, Мая Сотирова уговаря ограничената приложимост на тази образователна философия в институционализираното обучение по български език и препоръчва да се мисли не толкова за персонализирано обучение, колкото за персонализирано учене – чрез изследване, откривателство, решаване на проблеми и вземане на решения, създаване на проекти и пр. Благодарение на добрата си научна ориентация в големия корпус от значими педагогически изследвания по темата Мая Сотирова успява да систематизира предпоставките за резултатно персонализирано обучение – интерактивност,

подпомагана от днешните дигитални технологии, подкрепа на индивидуалните стилове на учене, учене чрез опит, работа в сътрудничество.

Съществено постижение на монографичния труд е предлагането на концептуална рамка за бъдещо разработване на конкретни дидактически технологии за трансформативно персонализирано обучение по български език в началното училище. На първо място тук се поставя правилното целеполагане, съответстващо както на стремежа за формиране на езикови, социолингвистични, стратегийни и дискурсни компетентности, така и на личностните качества на учениците. Учебното съдържание е вторият аспект на трансформативното персонализирано обучение, където също се предвижда известна гъвкавост по отношение на индивидуалните познавателни особености на учениците – въпреки статичния характер на този предзададен елемент на образованието. Трудът с основание поставя акцент върху методите и средствата на обучение, които биха допринесли за персонализиране на обучението по български език. В грижа за теоретичната си коректност изложението и тук включва гъсто изплетена мрежа от цитати на съвременни авторитети в педагогиката, след което конкретизира идеите си в посоките на самостоятелната работа на ученика, на участието му в малка група, на интерактивните дейности, на комуникативната и проектната ориентация на обучението, на ситуативните и игровите упражнения. С научна добросъвестност са припомнени и основните форми на обучение, които учителят може да осмисли в перспективата на персонализираното обучение. Разработката не пропуска да отдели внимание и на учениците със СОП и на съответното специално персонализиране на учебния процес. Предложената концептуална рамка включва и въпроса за оценяването.

Разработката съдържа и емпирично изследване – анкета с учители относно предизвикателствата и перспективите пред персонализираното обучение. Проведената анкета мога да характеризирам като научно обоснована в замисъла си, професионално осъществена и внимателно анализирана.

В обобщение, представеният хабилитационен труд има приносен характер за теоретичното опознаване на персонализираното обучение по български език в началния етап на основната образователна степен. Неговата стойност се измерва и с изготвянето на концептуална рамка за бъдещо технологично конкретизиране на персонализираното обучение, както и с педагогически издържаното анкетно

изследване. Въпросът, който според мен остава теоретично недокрай изяснен, е за разликата между персонализация и оличностяване на обучението.

Статиите, с които Мая Сотирова участва в конкурса, затвърждават убеждението ми за умението на кандидатката да се насочва към актуални проблеми на съвременното обучение по български език (интерактивност, комуникативност, игровост, мултикултурност и пр.), да свърза теорията с практиката и да полага разглежданите теми в актуален социокултурен контекст.

Името на Мая Сотирова е познато на педагогическата колегия у нас, което е доказано с информация за голям брой цитати и позовавания на нейни публикации.

Преподавателска дейност

Мая Сотирова има преподавателски опит с различни теоретични и практически курсове със студенти и с квалификационни курсове на учители.

Други професионални компетенции

Мая Сотирова притежава и административен опит, придобит в Центъра за продължаващо обучение в ЮЗУ „Неофит Рилски“, където е била заместник-директор, и във Факултета по педагогика в ЮЗУ „Неофит Рилски“, където е заемала длъжността заместник-декан. Работила е по множество национални и международни образователни проекти. Член е на екипи за създаване на учебни комплекти и методически помагала по български език и литература за началната училищна степен. Участва в множество обучения у нас и в чужбина, както и в преподавателска мобилност по програма „Еразъм“.

Препоръка

Тъй като публикациите на Мая Сотирова се отнасят преди всичко до обучението по български език, бих препоръчала в бъдеще да бъде отделено достатъчно внимание и на обучението по литература.

Заключение

Представената изследователска и преподавателска работа е на високо научно равнище. Ето защо убедено предлагам на научното жури да присъди на Мая Сотирова Сотирова академичната длъжност *доцент* във Факултета по

педагогика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в професионално направление 1.3. Методика на обучението по ... (български език и литература в началния етап на образованието).

13. 10. 2023

Огняна Георгиева-Тенева